

BUITEN

25^E JAARGANG N^O. 2

ZATERDAG 10 JANUARI 1931

EEN KIJKJE IN KREWERT (GRON.)

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

DE APPELBOOM, DOOR JOHN GALSWORTHY (I) . . .	BLZ. 14
DE KERK TE KREWERT (GEÏLL.), door R. v. O.	BLZ. 13, 15
DE PANATHENAEA (GEÏLL.), door Dr. M. Th. Hillen	BLZ. 16—18
DE FAERØER. II. DE STAD THORSHAVN EN OMGEVING, (GEÏLL.), door F. Waschnitius	blz. 19—22
VAN KASPAR, MELCHIOR EN BALTAZAR TOT PITJE VOGEL, SCHROBBERBEEK EN SURKEWIET (SLOT), (GEÏLL.), door D. J. v. D. Ven	BLZ. 20—30
AAN DE KUST VAN DE BERINGZEE. UIT HET DEENSCH VAN EJNAR MIKKELSEN (2)	BLZ. 22
UIT DEN FOTOWEDSTRIJD. ENKHUIZEN (ILL.)	BLZ. 24

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.

DE APPELBOOM

I) DOOR JOHN GALSWORTHY

„De appelboom, de zang en het goud”
Murray's Hippolytus van Euripides”.

Op den dag van hun zilveren bruiloft reden Ashurst en zijn vrouw in hun auto langs den rand van de veengronden met het voornemen dien feestdag te bekronen met een nacht doorgebracht in Torquay, waar zij elkaar hadden leeren kennen. Dit was een idee geweest van Stella Ashurst, die een beetje sentimenteel van aard was. Al had zij al lang de blauw-oogige, bloem-achtige bekoorlijkheid, de koele gladde reinheid van gezicht en gestalte, de appel-bloesemtint verloren, die Ashurst zes-entwintig jaar geleden zoo snel en zonderling hadden veroverd, was zij op haar drie-en-veertigste jaar nog een knap-uitziende, trouwe kameraad, schoon haar wangen niet meer glad waren en haar grijs-blauwe oogen minder helder keken.

Zij was het ook, die de wagen had laten stilstaan op de plek waar links de vlakke in een scherpe helling eindigde en een smalle strook van lorkenboomen en beuken, met hier en daar een den ertusschen, liep naar het dal dat den weg scheidde van den eersten langen, hoogen heuvel van de eigenlijke heide. Zij zocht naar een plekje waar zij konden lunchen, want Ashurst keek nooit ergens naar uit, en dit hier, tusschen de gouden brem en de gepluimde groene lorken, die in de ondergaande Aprilzon naar citroenen riekten — dit hier met het uitzicht op het diepe dal en de lange heideheuvels, scheen juist de geschikte plaats voor den cordaten aard der vrouw, die aquarellen schilderde en van romantische plekjes hield. Zij nam haar schilderdoos en stapte uit den wagen.

„Vindt je hier goed, Frank?”

Ashurst, eenigszins gelijkend op Schiller met een baard, grijzend, groot, met lange beenen, groote, peinzende grijze oogen, die soms veelzeggend konden kijken en dan bijna mooi waren, een ietwat schuine neus en behaarde lichtelijk geopende lippen — Ashurst, acht-en-veertig jaar oud, een

zwijger, pakte de lunchmand op en stapte eveneens uit.

„O! kijk, Frank! Een graf!”

Naast den weg, waar het pad van het hoogste gedeelte van de meent dien rechthoekig sneed en door een hek langs een boschje liep, was een kleine aardhoop van zes voet lang, met een steen naar het Westen gekeerd, waarop iemand een tak hagedoorn en een handvol madeliefjes had neergelegd. Ashurst keek; en de dichter in hem ontwaakte. Op een kruispunt van de wegen — het graf van een zelfmoordenaar! Arme stervelingen met hun bijgeloof! Doch wie het ook was, die daar lag, hij was er nog het best aan toe — geen klamme grafkuil tusschen andere afschuwelijke graven waarin niets-zeggende woorden waren gebeiteld — slechts een ruwe steen, het open hemelgewelf en de zegen der voorbijgangers! En zonder zich te uiten, want hij had geleerd niet te filosoferen in den schoot van zijn gezin, liep hij de meent op, zette de lunchmand neer in de schaduw van een muur, legde een plaid klaar voor zijn vrouw om op te zitten — ze zou wel terugkomen van haar teekenen als ze eetlust kreeg — en haalde Murray's vertaling van „Hippolytus” uit zijn zak. Hij had al spoedig de lezing van de Cyperische en haar wraak beëindigd en keek op naar den hemel. En starende naar de witte wolkjes, die zoo helder afstaken tegen het diepe blauw, voelde Ashurst op zijn vijf-en-twintigsten trouwdag een innig verlangen in zich opkomen naar — hij wist niet wat. Slecht op het leven ingesteld — het organisme van den mensch! Men mocht nog zoo goed en eerzaam leven, er was altijd een onderstrooming van onverzadigdheid, een verlangen, een gevoel van vergeefs geleefd te hebben. Hadden vrouwen dat ook? Wie kon dat weten? En toch, mannen die den vrijen teugel gaven aan hun zucht naar het nieuwe, hun ontstuimig verlangen naar telkens nieuwe avonturen, nieuwe gevaren, nieuwe genoegens, ook die leden ongetwijfeld aan het tegenovergestelde van verhogering, aan oververzadiging. Daar was geen ontkomen aan — een slecht uitgebalanceerd wezen, de beschaafde mensch! Hij kon geen tuin naar zijn keuze bezitten met „de Appelboom, de zang en het goud” in de woorden van dat heerlijke, Grieksche koor, geen elysium in het leven bereiken, noch was er een blijvende haven van geluk te vinden voor eenigen schoonheids-zoeker — niets dat te vergelijken was met de lieflijkheid die voor immer vastgelegd was in een kunstwerk, voor alle tijden neergeschreven, zoodat het te zien of te lezen, beteekende: steeds hetzelfde heerlijke gevoel van verrukking en van rustgevende dronkenschap te kennen. Ongetwijfeld waren er in het leven oogenblikken van zoo groote schoonheid, van ongezochte, tijdelijke verrukking, maar het ellendige ervan was, dat zij niet langer duurden dan den tijd die een wolkje noodig had om langs de zon te drijven; onmogelijk ze vast te houden, zooals de kunst de schoonheid greep en vasthield. Zij waren even voorbijgaand als het schijnsel der gouden visioenen, die soms langs ons flitsen van de ziel der natuur, vagen weerschijn van haar ongrijpbaren en onbegrijpelijken geest. Hier, met de zon warm op zijn gezicht, de eentonige kreet van een koekoek in zijn ooren en den honiggeur van het heidekruid in de lucht — hier tusschen de pluimen der jonge varens en de glanzende sleedoorns, terwijl ijle wolkjes hoog boven de heuvels en de droomerige dalen zweefden — hier en nu zag hij dien flauwen glans. Maar in een oogwenk zou die verdwijnen — zooals het gelaat van Pan, die om een rots heen kijkt, verdwijnt als ge er de oogen op gevestigd houdt. En plotseling ging hij rechtop zitten. Voorwaar, er was iets bekends in dit uitzicht, in dit grasland, dien smallen weg, dien ouden muur achter hem. Toen zij er langs reden had hij er niet op gelet — nooit lette hij op zoo iets; denkend aan andere dingen of aan niets — maar nu zag hij het! Zes-entwintig jaar geleden, juist in denzelfden tijd van het jaar, was hij van de boerderij op een halven mijl van dit punt gelegen naar Torquay gegaan, vanwaar hij, bij wijze van spreken, nimmer was teruggekeerd. En een plotselinge pijn weldde op in zijn hart; hij had juist een dier oogenblikken van zijn vroeger ik doen herleven, welks schoonheid en verrukking hij niet had weten vast te houden, welks vleugels waren weggefladderd in het onbekende; hij had een begraven herinnering tot leven gewekt, een heerlijk zoeten tijd, snel afgesneden en gesloten. En zich met zijn gezicht naar de aarde keerend, liet hij zijn kin op zijn handen rusten en staarde naar het korte gras waarin het kleine blauwe melkkruid groeide . . .

En dit is wat hij zich herinnerde.

HOOFDSTUK I

Den eersten Mei na hun laatste jaar samen op de universiteit maakten Frank Ashurst en zijn vriend Robert Garton een voetreis. Zij waren dien dag van Brent gegaan met de bedoeling naar Chagford te loopen, maar Ashurst's voetbal-knie weigerde den dienst en volgens hun kaart waren ze nog zeven mijlen van hun bestemming af. Om de knie te laten rusten, zaten zij op den berm van den weg, waar een pad liep langs een bosch en onderwijl praatten ze over het heelal, zooals jongelui plegen te doen. Beiden waren meer dan zes voet lang en zoo mager als een lat; Ashurst bleek, idealistisch en verstrooid; Garton vreemdsoortig, knoestig, met krullend haar als een beest uit den oer-tijd. Beiden hadden litterairen aanleg; geen van beiden droeg een hoed. Ashurst's haar was glad, blond en golvend en aan beide zijden van het voorhoofd dik alsof het steeds naar achteren gegooid was; dat van Garton leek op een donkeren, bodemloozen ragebol. Zij hadden in uren geen levende ziel ontmoet.

„Mijn beste jongen” zei Garton, „medelijden is slechts een uitvloeijsel van zelf-bewustzijn; het is een ziekte van de laatste vijf duizend jaar. De wereld was gelukkiger erzonder”.

Ashurst, de wolken volgend met zijn oogen, antwoordde, „Het is in ieder geval de parel in den oester”.

„Mijn waarde vriend, al ons modern gemis aan geluk is een gevolg van medelijden. Kijk eens naar de dieren, naar de Indianen, die geen ander ongeluk kennen dan wat hen zelf toevallig op een oogenblik treft; en vergelijk ons er dan eens bij — geen moment bevrijd van het gevoel van kiespijn van andere menschen. Laat ons teruggaan tot den tijd waarin wij niets voor anderen voelden en wij zullen gelukkiger zijn.

„Dat kan je onmogelijk in praktijk brengen”.

Garton streek peinzend door zijn verwarde haren.

„Om tot vollen wasdom uit te groeien, moet men geen nauw geweten hebben. Het is verkeerd zijn gevoelens niet den vrijen loop te laten. Iedere emotie komt ons ten goede — zij verrijkt ons leven”.

„Jawel; en als zij in strijd komt met de ridderlijkheid?”

„Ach! Dat is weer zoo echt Engelsch! Als je van emoties spreekt, denkt de Engelschman dadelijk aan iets lichamelijks en is „shocked”. Hij is bevreesd voor hartstocht, maar niet voor wellust — o, neen — zolang hij het geheim kan houden”.

Ashurst antwoordde niet; hij had een blauw bloempje geplukt en draaide het in 't rond. Een koekoek begon te roepen uit een doornestruik. De lucht, de bloemen, het gezang der vogels! Robert leuterde maar wat! En hij zei:

„Enfin, laten wij nu maar doorgaan en een boerderij opzoeken waar wij vannacht kunnen logeeren”. Terwijl hij dit zei, bemerkte hij een meisje, dat neerdaalde uit de weide boven hen. Haar gestalte teekende zich af tegen het uit-spansel; zij droeg een mand en men kon den hemel zien door de buiging van haar arm. En Ashurst, die schoonheid zag zonder er aan te denken hoe het hem tot voordeel kon strekken, dacht: „Hoe schoon!” De wind, die haar donker wollen rok tegen haar beenen blies, deed den rand van haar grooten hoed opwaaien; haar grijsachtige blouse was oud en versleten, haar schoenen gebarsten, haar handjes ruw en rood, haar nek gebruind. Haar donker haar dwarrelde los over haar breed voorhoofd, haar gezicht was kort, met een korten bovenlip, haar wimpers lang en donker, haar neus recht; maar haar grijze oogen waren het wonder — zoo wazig alsof zij ze dien dag voor den eersten keer had geopend. Zij keek naar Ashurst — misschien vond zij hem vreemd zooals hij zonder hoed voortdreef, met zijn groote oogen op haar gericht en zijn haar achterover geworpen. Hij kon niet afnemen wat niet op zijn hoofd zat, maar hij hief bij wijze van groet zijn hand op en zei:

„Kunt u ons ook zeggen of er hier in de buurt een boerderij is, waar we een nacht logies zouden kunnen vinden? Ik ben lam geworden”.

„Er is alleen onze boerderij hier in de buurt, mijnheer”. Zij sprak onbeschroomd met een zachte, heldere stem.

„En waar is die?”

„Hier beneden, mijnheer”.

„Zou men ons daar een kamer kunnen afstaan?”

„O! dat denk ik wel”.

„Wilt u ons den weg wijzen”.

„Jawel, mijnheer”.

Hij hinkte stil verder en Garton zette de ondervraging voort.

„Bent u een meisje uit Devonshire?”

„Neen, mijnheer”.

„Waar dan vandaan?”

„Van Wales”.

„Aha!, ik dacht wel, dat u een Kelt was; dus het is niet uw boerderij?”

„Ze is van mijn tante, mijnheer”.

„En van uw oom?”

„Hij is dood”.

„Wie verzorgt ze dan?”

„Mijn tante en mijn drie neven”.

„Maar uw oom was geboortig uit Devonshire?”

„Ja, mijnheer”.

„Woont u hier al lang?..

„Zeven jaar”.

„En hoe vindt u 't hier vergeleken bij Wales?”

„Dat weet ik niet, mijnheer”.

„U bedoelt, dat gij het u niet herinnert?”

„O jawel! Maar het is heel anders”.

„Dat zou ik denken!”

Ashurst viel ze plotseling in de rede.

„Hoe oud bent u?”

„Zeventien, mijnheer”.

„En hoe heet u?”

„Megan David”.

„Dit is Robert Garton en ik ben Frank Ashurst. Wij hadden plan naar Chagford te gaan”.

„Wat 'n jammer, dat uw been u zoo hindert”.

Ashurst glimlachte en als hij glimlachte was hij werkelijk bijna mooi.

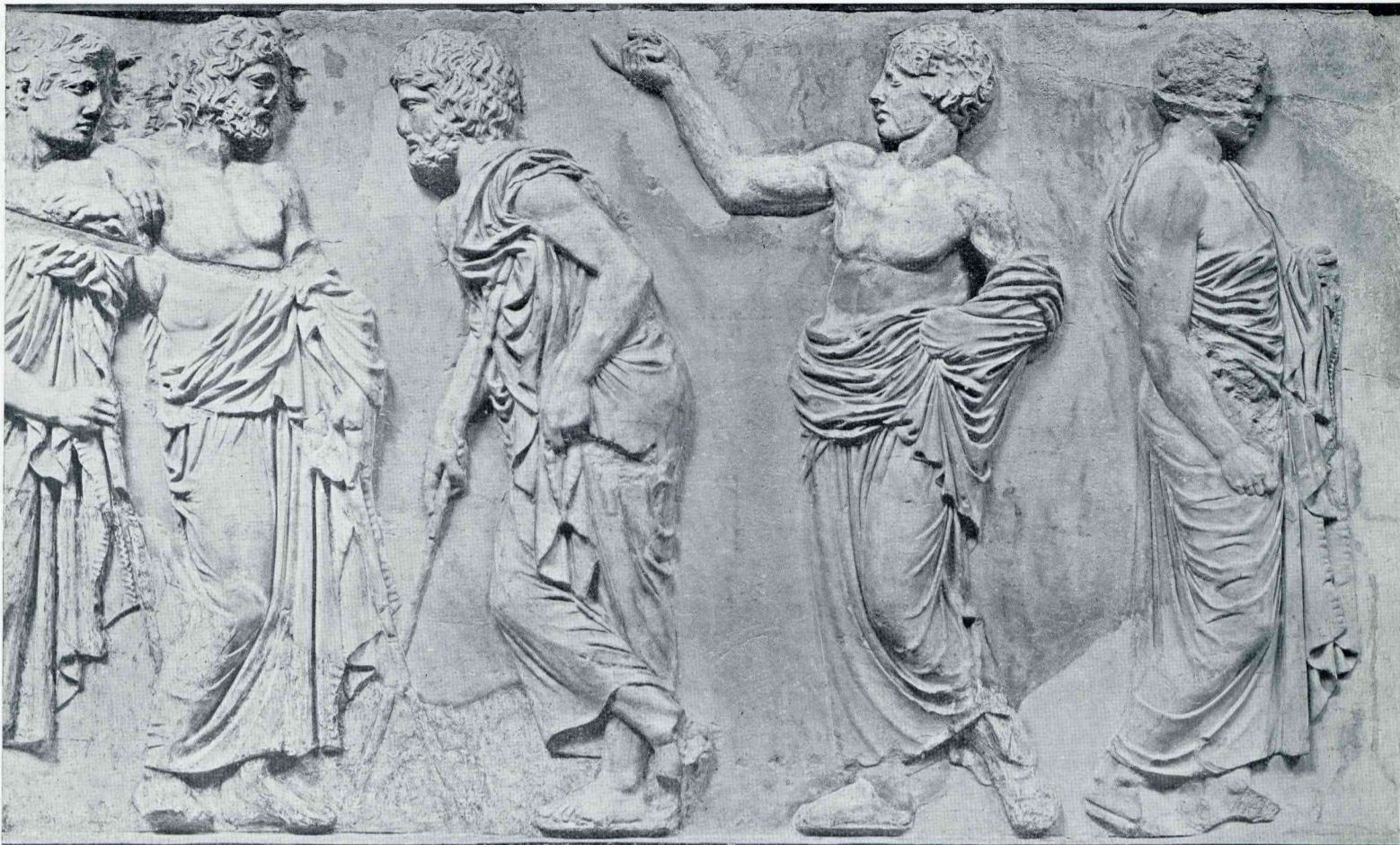
Langs het smalle bosch loopend, stonden zij plotseling voor de boerderij — een lang, laag, steenen gebouw met schuiframen en een hof waarin varkens, kippen en een oude merrie rondliepen. Op een kleinen, steil oplopenden grasheuvel erachter stonden enkele Schotsche dennen en ervoor een oude appelboomgaard, die juist begon te bloeien en die zich uitstreckte tot aan een stroompje en een groot, verwilderd stuk grasland. Een kleine jongen met schuinstaande, donkere oogen dreef een varken voort en aan de huisdeur stond een vrouw, die op ze kwam toelopen. Het meisje zei:

„Dit is Mrs. Narracombe, mijn tante”.

(Wordt vervolgd)

DE KERK TE KREWERT

OUD is de kerk te Krewert, het kleine dorp in Groningen, het Gothische kerkje met zijn Gotisch torentje, dat echter door zijn kruisdak Frieschen invloed toont te hebben ondergaan. Ze werd reeds in het laatst der dertiende eeuw gebouwd, door Tjade, de weduwe van Gayko, deken van Loppersum, die hierdoor in vervulling bracht de gelofte, door haar lang tevoren gedaan. Zoo luidt de geschiedenis. Te Krewert woonde eenmaal Vrouw Tjadeke, een edele en rijke weduwe. Zij had één zoon, Menco, die haar meer waard was dan alle kostbaarheden tusschen aarde en hemel. Doch het geviel, dat Menco ziek werd, zwaar ziek, zoodat voor zijn leven werd gevreesd. En in dien nood deed Tjadeke, zijn moeder, de belofte, dat ze op haar eigen goed een kapel zou stichten en voor het levensonderhoud van den priester, die daar den dienst zou waarnemen, zou zorgen, als haar kind slechts behouden bleef. Menco bleef behouden, maar Tjadeke vergat haar belofte. Menco nu huwde kort daarop Teta, de dochter van Gayko, Dekan van Loppersum en zijn vrouw Tjade. Ook in het huis van Teta legde men al te lichtvaardig geloften af. Had niet Gayko beloofd een kapel te stichten en zijn dochter in het klooster te zullen brengen en had ook hij zijn belofte niet ten uitvoer gebracht? Hij stierf te vroeg, maar zijn weduwe zorgde voor den bouw der kapel. Teta echter werd Menco's vrouw. Lang echter duurde hun geluk niet. Binnen het jaar stierf Menco, te vroeg werd Teta's kindje geboren, dat kort daarna weer heenging. Toen nam Teta tonsuur en habijt aan en vermaakte haar vaderlijk erfdeel aan de kerk. Ook zij stierf kort daarna. Teta's moeder echter berustte evenmin als Tjadeke, Menco's moeder in de beschikkingen door haar dochter gemaakt. Tjadeke riep tegen Tjade de hulp in van de lieden van Farnsum: zij allen rieden haar eindelijk haar eenmaal gedane gelofte in te lossen en een kerk te Krewert te bouwen. Zoo geschiedde en zoo heeft thans Krewert nog een der oudste kerken in Nederland. R. v. O.

DE PANATHENAEA. FRIES VAN HET PARTHENON. WAARDIGHEIDSBEKLEEDERS

DE PANATHENAEA

DE godin Athena werd in de naar haar genoemde stad bovenal als burchtgodin: Athena Polias vereerd. Tot in de vijfde eeuw vóór Christus nu was het Erechtheion de eenige Athenatempel op den Akropolis. Hier genoot zij tezamen met Erechtheus (of Erichthonios), den oorspronkelijken landsgod, die in overoude tijden door de bewoners in slangengestalte werd aanbeden, haar vereering. ¶ In 447 v. Chr., de Perikleische bloeiperiode, begon men onder leiding van Iktinos met den bouw van „het huis der maagd”, het Parthenon, een meesterwerk, waarin het twaalf meter hooge cultusbeeld der godin, de schepping van Pheidias, werd geplaatst. Over het Parthenon zelve en zijn historie is reeds zóóveel geschreven, dat wij ons hier beter kunnen bepalen tot dat onderdeel van de tempelversiering, dat den optocht der Panathenaea in beeld brengt, de beroemde Parthenonfries, die na zooveel eeuwen nog steeds de belangstelling verdient van een ieder, die de schoonheid van het oude Hellas kan waardeeren. ¶ Alvorens wij echter overgaan tot een gedetailleerde beschrijving, dienen wij eerst het feest der Panathenaea, dat door „alle Atheners” werd meegevierd, onder de loupe te nemen. ¶ Dit feest nu gold de herdenking van de eenheid van stad en land binnen het staatsverband, door den legendarischen Theseus tot stand gebracht en was aanvankelijk een opgewekt oogstfeest. De tyran Peisistratos (560) en zijn zonen Hippias en Hipparchos hadden het tot een luisterrijk staatsfeest weten te verheffen, dat ten doel had de beteekenis van de alle burgers vereenigende godin Athena, de burchtvrouw der stad, zoo algemeen mogelijk te veraanschouwelijken. Medio Augustus vierde men de Panathenaea, de z.g. „kleine” jaarlijks, de „grootte” vierjaarlijks. De eerste drie dagen waren aan muziek en sport gewijd, waarbij de prijzen (naar voorvaderlijke zede) uit een krans van olijftakken en een vat heilige olijfolie bestonden. ¶ De vierde dag echter — de geortedag der godin — bracht het glanspunt, de grootte processie naar den eerwaarden burcht de Akropolis. Dan brachten de Attische vrouwen aan het oude godenbeeld in het Erechtheion een nieuwe wollen peplos, een met kleurige voorstellingen doorweven werk harer handen. Het kleed werd als een zeil uitgespannen en door de stad gevoerd op een op rollen rijdend schip, dat door den wind of door verscholen mannen werd voortbewogen¹⁾. In dezen

feeststoet gingen ruiters en gewapende lansknachten, eerwaardige grijsaards en stadsbestuurders, oude vrouwen met olijftakken en meisjes, die heilige offergaven in korven en kruiken op het hoofd droegen, in plechtigen tred burchtwaarts. Ook werd er offervee in den optocht meegevoerd, bestemd om aan het einde van den dag in den dienst en ter eere van de godin te worden geslacht. ¶ Op den burcht in den tempel legde de priester op plechtige wijze het kleed in de handen der godin. ¶ Deze geheele processie vulde de fries van het Parthenon en kan thans, dank zij den zegenrijken „diefstal” van den Britschen gezant Lord Elgin in het Britsch Museum worden bewonderd. Was het kunstwerk toen ter tijd niet naar veiliger oorden vervoerd, wie weet, wat er van terecht gekomen zou zijn, waar het Parthenon met den dag meer verviel. Thans wordt het bouwwerk gerestaureerd en rijst de vraag, of het niet tijd is deze versiering weer aan te brengen. ¶ Daartegenover evenwel staat het argument, dat de opstelling in Londen het werk voor aardbeving behoedt en ook — last not least — talloos velen in de gelegenheid stelt van de schoonheid ervan te genieten. ¶ Slechts een klein gedeelte van de Parthenonsculpturen bleef in het museum te Athene achter, terwijl ook Parijs en Kopenhagen enkele fragmenten bezitten. ¶ Wij kunnen de versiering van den tempel drievoudig noemen: boven de architraaf loopt de Dorische fries uit triglyphen en metopen bestaande, met beelden in haut-relief versierd; aan de beide fronten prijken de driehoekige gevels met homerisch-grootte figuren; en tenslotte omspant de 160 meter lange ionische fries, welke den optocht voorstelt, de vier wanden van de cella (het inwendige van den tempel). ¶ Zooals gezegd, nam de bloem der Atheensche burgerij aan den grooten stoet deel; de dochtersteden en bevriende staten zonden gezanten met offergaven. Welk een overvloed van edele, waardige en aanvallige gestalten en beelden, welk een bonte afwisseling van voorwerpen, vormen en bewegingen, welk een verheven eenvoud in relief en lijn! Als een film ontrolt zich voor onze verrukte oogen het levendige tafereel. Daar schrijden ze

1) Dit schip, dat den dienst van een wagen deed, heette in het Latijn „*carus navalis*”. Vgl. ons woord „carnaval, de praalwagens van den carnivalsstoet te Nice en ook het „uit Spanje” komende schip-vol-goede-gaven van Sint-Nicolaas, den beschermatroon der zeelieden. Onjuist is dus de afleiding, „carnaval, carnevale, vleesch vaarwel”.

plechtig, in devote feeststemming, voort: de priesters, de hoogwaardigheidsbekleeders, de herauten, jongen en ouden, in den bloei der mannelijke kracht of moeizaam op een staf geleund, de maagden met gebogen hoofd, de gouden offergereedschappen dragend, de jongeling, geheel in zijn mantel gehuld, de citherspelers, de fluitspelers, de dragers van de offerkoeken, van het wijwater en de heilige twijgen. Dan volgen de offerdieren, de schapen en koeien, soms gewillig meegaande, soms aan de touwen rukkend, op hun beurt weer gevolgd door een reeks vierspannen, door gewapende jongelingen behendig bestuurd; en eindelijk wordt de stoet gesloten door den trots en glorie der stad, de lange rij der ruiters, die de kunstenaar met zichtbare voorliefde heeft afgebeeld. Welk een heerlijke afwisseling van motieven ook hier! Sommigen zijn nog bezig zich te wapenen of op te stijgen, anderen zitten reeds hoog te paard. Nu eens sluiten zij zich tot dichte scharen aan, dan weer lossen de rijen zich geleidelijk op. Zonder

dat er sprake is van een streng-militaire opstelling, domineert in deze ruiterscharen een strenge eenheid van gedachte, wil en handeling. En daar aangekomen, waarheen het doel van allen is, waar de vorsten reeds op de nog komende wachten, neemt de priester het gewijde gewaad der godin uit de handen van een der knapen aan, terwijl op een wenk der priesteres meisjes zetels brengen. ⚡ Maar ook toeschouwers ontbreken niet. Het zijn de Olympische goden zelf, in twee groepen verdeeld. Links, op de eerste plaats, zit Zeus zelf, de vader der menschen en goden, op een troon met leuning, aan zijn zijde Hera, het gelaat naar haar koninklijken gemaal gewend; zij, de koningin, heeft weder een goddelijke dienaar naast zich, de gevleugelde Iris. Naast haar staat Ares, de jeugdige,forschgebouwde god, als verteerd door innerlijke onrust en spanning, de oorlogsgeest. Demeter, eerwaardig in haar wijde gewaad met de lange fakkel heeft tegenover zich een jongeling, die, op een kussen gezeten, tegen de schouders van een makker leunt. Het is niemand anders dan de wekelijke Bacchos. Zijn makker is Hermes, de bode der goden, slank, bewegelijk, de vleugelschoenen aan de vlugge voeten, den reishoed op het hoofd en in de nevelige verten turend, elk moment bereid om op den adem van den wind weg te snellen om Zeus' bevelen aan de stervelingen over te brengen. ⚡ Aan de rechterzijde zien wij dan eerst op de eereplaats Athena, de vorstin van feest en tempel, in een sober, vreedzaam gewaad, zonder haar gewone wapenrusting en naast haar een waardigen god, wiens blik eerbiedig en innig op haar gevestigd is: zittend steunt hij met een staf zijn oksels en,

DE PANATHENAEA. FRIES VAN HET PARTHENON. RUITERS IN DEN STOET

als we scherper toezien, merken wij, dat zijn eene been langer is dan het andere en op den grond rust: het is Hephaistos, de manke smid der goden, in de sage en den eeredienst nauw met Athena verbonden. Op hem volgen Poseidon, wiens hand eens den drietand hield en Apollo, voorzien van een lauwertak, die thans verloren is. ⚡ Nog is de verheven godenschaar niet ten einde: daar staat Artemis, een slanke, meisjesachtige verschijning, het haar met een breeden band omwonden. Men ziet, hoe zij, geboeid door het schouwspel van den naderenden optocht, haar vingers tot haar schouder brengt, als wilde zij onwillekeurig naar haar pijlkoker grijpen.

DE PANATHENAEA. EEN STRENGE EENHEID VAN GEDACHTEN DOMINEERT

Ten slotte zit daar de liefelijke Aphrodite, helaas! bijna geheel verloren gegaan; zij toont haar schalkschen spruit Eros, die zich tegen haar aan vlijt, den stoet der feestgangers, een motief van aanvullige vertrouwelijkheid. Nergens is de individueele karakteristiek der goden zóó typeerend en gaaf weergegeven als op dit majestueuze kunstwerk. Het is tevens een uiting van echt-Griekschen geest, dat de kunstenaar niet in de eerste plaats de serene waardigheid en verhevenheid der Olympiërs heeft willen weergeven, maar vooral ook de „menschelijke” — voorzoover men dit woord bij goden mag gebruiken — eigenaardigheden en gebreken als de lichame-

lijke invaliditeit van Hephaistos, de aanminnigheid van den jeugdigen Eros, de verwijfdheid van Bacchos en de onrust van Ares. ☞ En — merkwaardig — desondanks zijn het goden. ☞ De kunstenaar kon het wagen ze van die mensche-lijke trekken te voorzien, omdat het beeld van den mensch, dat hij in zijn geest met zich droeg en waaraan hij vorm en gestalte verleende, verheven genoeg was. ☞ Het was een onrechtmatige daad die in het jaar 1803 Thomas Bruce, Lord Elgin pleegde, maar de wereld moet hem er toch nog dankbaar voor zijn.

DR. M. TH. HILLEN

DE FÆROER: DE STAD THORSHAVN EN OMGEVING

EEN merkwaardige stad, Thorshavn met zijn 2000 inwoners, hoofdstad der Færoer. Men denkt terstond aan de atmosfeer van Knut Hamsun's boeken, wanneer men er door de straten wandelt. Helderheid en koel-

heid van het hooge Noorden, nuchterheid, schijnbare zakelijkheid en overzichtelijkheid in de nieuwere deelen van de stad, die zeer regelmatig aangelegd zijn, een indruk van armelikhed die bijna tot troosteloosheid wordt. En toch het gevoel van verborgenheden, van het elementaire, van zeer sterk leven, dat niettemin machtig op dezen kalen, nuchteren bodem aanwezig is. En wederom ook moet men aan de atmosfeer der Noordsche saga's denken, en men beseft hoe modern en

toch tevens typisch Noordsch, hoe verwant met die saga's de epiek van Hamsun is. Maar men went aan de atmosfeer van de stad en men begint de fijne, schuwe schoonheden in al deze nuchterheid te zien, men bemerkt eerst nu hoe mooi de ligging van de stad is met het verre uitzicht over de Thorshavnbocht tot Nolsó, tot kaap Glivursnæs. En de oude, lage, meestal zwartgeteerde huisjes met de witgeverfde raaminvattingen en de met gras begroeide daken, die alle met hun gevels naar de nauwe hobbelige straatjes gekeerd staan die heuvel op en af kronkelen, wemelend van eenden, kippen en katten in vriendelijk samenzijn, en van de meest vlasblonde kinderen. ☞ Tinganæs, het oudste stadsgedeelte, aangelegd op een in de bocht vooruitspringende rots, wordt ons vertrouwd; gemoedelijk doen ons zijn traan- en wier- en teerlucht aan. Hier is, lang voordat het eigenlijke Thorshavn bestond, reeds omstreeks 990, de oude „ting”-plaats geweest, die we telkens in de Færeyinga-saga genoemd vinden. Pas nadat koning Olaf de vredelievende van Noorwegen (1069—'93) aan de door hem gegrondveste stad Bergen het voorrecht geschonken had om met de Færoer handel te drijven, en nadat omstreeks 1100 de bisschopzetel te Kirkebó opgericht was, legde men op Tinganæs een stapelplaats aan. Een „blokstue”, een uit zware balken vervaardigd gebouw, dat als bergplaats diende voor de aartsbisschoppelijke en pauselijke inkomsten (jaar-

lijks 320 centenaars schapenwol), en de „munkestue”, een gemetseld woonhuis voor de monniken die zorg moesten dragen voor de kerkelijke afgiften, getuigen van dien tijd en zijn de oudste gebouwen van de stad. Eigenlijk bewoond

is Tinganæs pas na de invoering van de Reformatie, ± 1538. ☞ Voor de Færingers heeft Thorshavn een bijzondere bezienswaardigheid: in de tuinen van de huizen groeien boomen, echte boomen, die men overigens op de Færoer — met uitzondering van heel weinige visschers- en handelsplaatsen — niet vindt. Zelfs struiken en struikgewas zijn er een zeldzaamheid. ☞ En Thorshavn heeft ook haar grooten zoon, Niels Finsen, den ontdekker van de ultraviolette stralen, den vader van de

DE PANATHENAEA. FRIES VAN HET PARTHENON. DE RUITERS, TOT DICHTE SCHAREN AANEENGESLOTEN

lichtgeneeskunde. Hij werd hier in 1860 geboren. ☞ Van de schans boven de stad heeft men een bekoorlijken blik over de stad die als uit een speelgoeddoos gebouwd voor ons ligt. Thorshavnbocht en Nolsó fjord glinsteren in den zonneschijn en gaan tusschen de zwarte rotsen van Nolsó, Eyde en Glivursnæs door in den blauwen oceaan over. Een aanblik van ernstigen eenvoud en bescheiden schoonheid, maar toch zijn de elementen er in aanwezig waaruit verder in het noorden het landschap zich tot grootscheid verheft. Een paar stukken geschut staan hier te droomen; zeer ongevaarlijk zien ze er uit, hun kogels hebben nimmer dienst gedaan. Aan het eind der middeleeuwen spookten Engelsche en Fransche zeeroovers niet alleen maar ook Turken en Saracenen, als navolgers der Vikingen, in de Noordelijke zeeën; ze plunderden de kolonies aan de kusten en voerden zelfs de bewoners der eilanden mee als slaven. En toen in de 15e eeuw vooral Hollanders en Engelschen op de walvisch- en vischvangst naar de Noordelijke IJszee voeren, dwongen zij, nadat ze zich op de Færoer kosteloos van nieuwen proviand hadden voorzien, de Færingers ertoe hen op hun tochten te helpen. In 1579 verkreeg Mogens Hejnesón (bekend zoor zijn optreden tegen de commercieele en politieke onderdrukking der Færingers door de Denen) de toestemming een schip uit te rusten en de vaarwaters van zeeroovers te zuiveren.

Foto Leo Hansen

DE FÆROER. AAN DEN WESTKANT VAN HET EILAND SUDERO. KLIPPEN MET ROTSPHOORT

Hij legde ook de schans aan. ☞ Tien jaar later werd hijzelf van zeerooverij beschuldigd en te Kopenhagen terechtgesteld. Zijn schans en een tweede, onder Christiaan IV aangelegd, waren niet voldoende om de stad tegen vijanden te beschutten. In den Schoonschen oorlog (1675—'79) werden de eilanden herhaaldelijk door Fransche schepen lastig gevallen, Thorshavn werd in 1677 geplunderd en in 1808 werd de stad door de bemanning van de Engelsche brik Clio ingenomen en de schansen werden gesloopt. Sindsdien hebben er geen krijgsgeschiedenissen op de eilanden plaats gehad. ☞ Vele mooie tochten kan men ondernemen met Thorshavn als uitgangspunt; ze alle te vermelden is onmogelijk, slechts van een uitstapje naar den ouden bisschopzetel Kirkebø (Kirkjubóur, onder bisschop Mattheus (± 1157) gesticht) willen wij in het kort vertellen. Nadat wij ons eenige uren over land zuidwaarts begeven hebben en onzen weg hebben voortgezet over den kalen lavarug van den Kirkebøreyn in den nevel van de eene steenpyramide op de andere, die hier het overigens onzichtbare pad aangeven, en de weg naar omlaag begint te loopen, scheurt de nevelwand plotseling vaneen, om een prachtig, voor de Færoer typisch tafereel open te leggen. Meer dan honderd meter diep beneden, bijna aan onze voeten, ruischt de zee met geweldige branding, welkt zich in stralend blauw tot hoog omhoog aan den horizon, en in deze volheid van licht, die omlijst is door de strenge silhouet van Vaagø in het noorden en Sandó in het zuiden, de zware zwarte rots-eilanden Hestø en Kolter, 4- en 500 meter hoge steenkolossen, — een zeldzaam schoon tafereel, rijk aan contrasten: het lachende blauw van hemel en zee, de ernstige, donkere eilanden; achter ons de zich terugtrekkende nevelwand, de bijna loodrechte berghelling vóór ons, wemelend van weidende schapen; beneden het schuimen en dreunen van de branding; en links aan het strand het groene weideland van Kirkebø met de witte kerk en de groote domruïne. ☞ Hier dus lag de oude Katholieke bisschopzetel van de Færoer en hier leefde en werkte (1269—1308) bisschop Erlend, eer-

gierig, streng en strijdlustig, zooals de saga hem schildert, maar ook bij zijn leven en na zijn dood wonderdadig, zooals de legende vermeldt. „Mus” (= muis) heet hij in de saga. Een waardig gedenkteeken heeft hij zichzelf gezet in den vorm van de domkerk, die door hem begonnen, doch nimmer voleindigd werd, — te groot in verhouding tot de eilanden, maar niet in verhouding tot zijn eerzucht. De drukkendste belasting legt hij den Færingers op voor den kerkbouw, totdat de Zuid-Færingers tegen hem opstaan en hem na een zegevierenden slag tot de vlucht naar Kirkebø dwingen. Geen die het waagt, bevreesd voor den banvloek, de hand aan hem te leggen; slechts de boer van Akraberg, aanvoerder in den zegevierenden slag en zelf nog heiden, is bereid tot den moord. Doch met wapen in de hand vlucht

de bisschop op de muren van zijn kerk, waar zijn tegenstanders hem niet durven aanvallen, omdat ze gewijd waren. Drie dagen en drie nachten houdt Erlend het op de muren vol, totdat hij, door zwakte uitgeput, naar beneden viel en door zijn vervolgers gedood werd. En een andere sage vertelt van een rijke grondbezitster in Kirkebø, vrouw Gasa, even hoogmoedig als rijk. Toen zij eens in den vastentijd kalfsvleesch gegeten had, werd zij door Erlend naar een eenzaam eiland in de zee verbannen, haar rijke goederen verklaarde hij verbeurd en trok hij aan zich, en zoo legde hij, volgens de saga, den grond voor den rijkdom van den bisschopsstoel. Na Erlend's dood werd de bouw niet voortgezet en toen spoedig daarna een hevige pest op de eilanden begon te woeden kon in het geheel niet meer aan de voortzetting van het werk gedacht worden. Nog heden ten dage getuigt de domkerk met haar machtigen bouw, ondanks het gras dat er op muren en bodem groeit en ondanks den wisselenden hemel die het dak vervangt — ja juist daarom misschien nog sterker — van den vroeg-historischen tijd der Færoer, een tijd van ernst en hardheid, die echter grootscheit van opzet en doorzettingskracht der uitvoering kende. En dankbaar moeten wij zijn dat er van de voltooiing der ruïne,

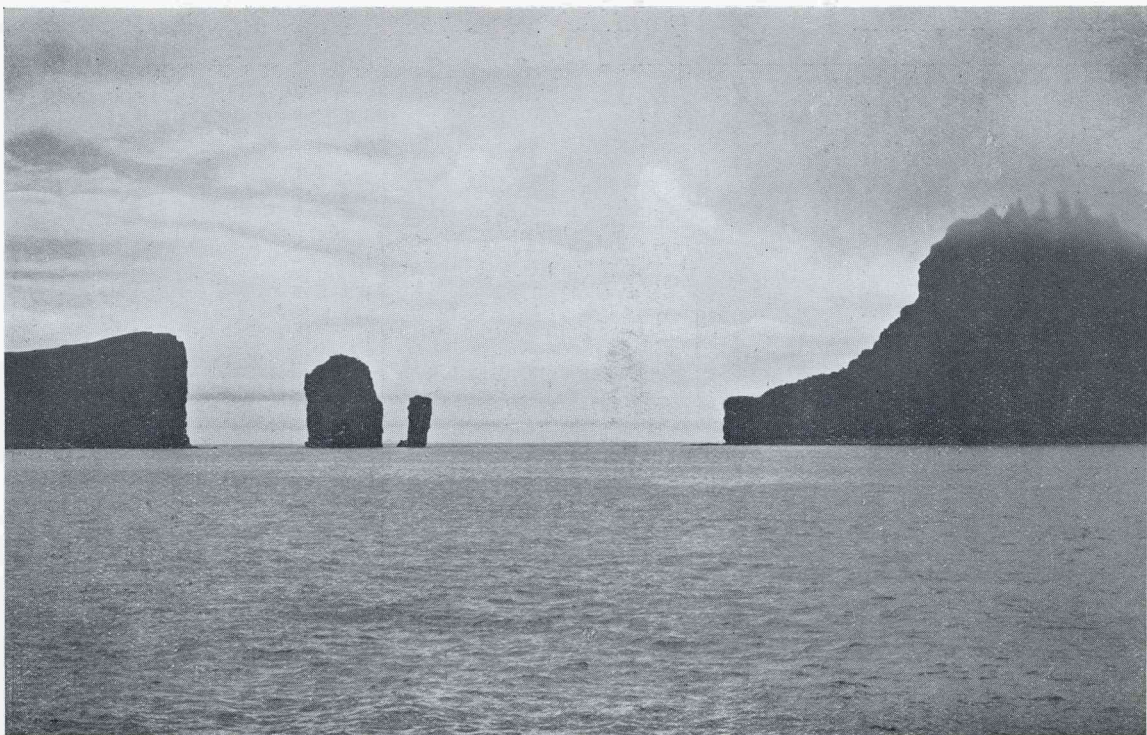

Foto Leo Hansen

DE FÆROER. EEN PUNT VAN HET EILAND VAAGO „DE JONGEN” LINKS EN HET EILAND FINDHOLM

Foto Leo Hansen

DE FÆROER. THORSHAVN, VAN DE SCHANS AF GEZIEN

waarvan in de vorige eeuw sprake was, niets gekomen is en dat de bouw zuiver bewaard gebleven is, al is het dan als ruïne. In dit harde landschap, dicht bij de zee op een groene weide, maakt de verlaten grijsbruine bouw een machtigen indruk. ☞ De kleinere witgekalkte kerk dichtbij de domruïne, in nieuweren tijd van een trapgevel en een houten toren voorzien, heet de oudste kerk in het land te zijn, vóór den dom van Erlend gebouwd en de eenige die nog uit den Katholieken tijd bewaard is. Veel interessanter echter is de dichtbijliggende hofstede van den koningsboer Jóannes Patursson, die als erfpachter op de koningshofstede zit, die nu den Deenschen staat toebehoort. Een voor de Færoer zeer fraaie en goed onderhouden boerenhofstede, waarvan het oudste gedeelte, het „blokstue“-complex, een nog ongeschonden stuk van het eigenlijke bisschopsverblijf uit Erlend's tijd vertegenwoordigt. ☞ En nog een derde historische plek bevindt zich hier bij Kirkebø: de grot waarin volgens de overlevering de latere koning Sverre, de groote koning van Noorwegen (1184—1202), de grondlegger van een koningsgeslacht, als kind verborgen gehouden werd. Hoe het zij, in elk geval werd hij in de beroemde priesterschool te Kirkebø opgevoed en hij heeft zeker wel bij bisschop Hrói die ontwikkeling verkregen die hem den naam deed verwerven van „de geleerde op den troon”. ☞ Uit een oogpunt van historisch belang is Thorshavn en omgeving het rijkste gedeelte van de Færoer.

F. WASCHNITIUS

Foto Leo Hansen

DE FÆROER. THORSHAVN, VANUIT HET ZUIDEN GEZIEN

Van Kaspar, Melchior en Balthazar tot Pitje Vogel, Schrobberbeek en Suskewiet

OP Driekoningendag zat de Moedermaagd met het kindje in het hooge koor bij het hoofdaltaar in een stalletje van Bethlehem of een huisje van Nazareth. Van de zangertribune weergalmde de zang der engelen en buiten op het dak der kerk werd een stralende ster voortbewogen. Maar laten wij hier liever even luisteren naar hetgen Boitel ons in het stadsboek van Delft ten jare 1498 verhaalt: „Upten Sondach na dertiendach, nader Vesperen te drie uren sal worden hier gespueld „een spuel van de priesters”, die tot verscheyde deuren te paerde de kercke quamen inne ryden, alcx mit syn geselschap; ende daer ware waren engele op 't orghel, singende: Gloria in exselsis; ende benede laghen die harders (herders) ende spuelden op schalmeien ende daer quam

een sterre van after uut die kercke nae 't hoechoutaer toe, ende bleef daer staen, wysende de drye Coninghen den nijen gheboren Coninck twelck ghemaect was met levendige persoenen upten hoghen autaer daer dese coninghen eensdeels spreekende ende eensdeele singhende hair offerande deden: ende daer was alsoe veel volcx inder kercke beneden en boven datter nye sooveel volcx inder kercken gesien en was”. ☞ Daar slechts een beperkt aantal uitverkorenen in de kerk dit en dergelijke spelen konden aanschouwen, werden de vertooningen allengs meer en meer buiten de kerken gebracht. Het spel maakte zich los van kerk en liturgie, ontwikkelde zich in wereldlijken zin, nam verdrongen oud-heidensche voorstellingen in personages als de Bonenkoning en zijn gevolg in zich op en werd ten slotte tot wat we er thans nog fragmentarisch van aantreffen in het kinderspel. Na de priesters en notabelen, namen de rederijkers de rollen over en als „gesunkenes Kulturgut” maakten het volksvermaak en het kinderspel er zich ten slotte meester van. Doch, zooals dat ook met de kleederdrachten en menigen z.g. volksdans, het geval is geweest, het volk en het kind hebben in deze in wezen kerkelijke spelen zeer bijzondere nieuwe elementen gebracht, waardoor het „sterrezingen” een dikwijls plaatselijk gedifferentieerd eigen karakter heeft ontvangen, en zich tot op onze dagen kon handhaven, niet alleen in Noord-Brabant, maar ook in Noord-Holland, vooral in de Purmer, in Waterland en de Zaanstreek. ☞ Jammer, dat ook hier allerlei individuen,

welke het Driekoningenloopen exploiteerden, dit 6-Januari-gebruik in discredit hebben gebracht! Heden ten dage zien we hetzelfde plaats hebben met de uitbuiting van de zoo sympathieke gestalte van den getabberden en gemyterden goetheilig man van Myra, met onzen braven Sint Nikolaas, die dikwijls zijn rol van goede gaven-brengenden bisschop ziet toebedeeld aan mannen uit de heffe van het volk, die met hun Pieterknechtjes in de Sinterklaasdagen bijzonder goed van „innemen” blijken te zijn. Daarin houden de tegenwoordige Sinterklazen, zooals courantenberichten geregeld ieder jaar vermelden, de vroegere Driekoningen goed gezelschap! ☞ Reeds in Goethes tijd moeten de Wijzen uit het Oosten al een zeer dorstige keel hebben gehad. Maar dat was nog het minste. Veel meer kwaad verrichtten de beruchte

vagebonden, die zich onder de zangers mengden en in het wankele schijnsel van de draaiende ster geen „goud” of andere schatten brachten, zooals hun illustere voorgangers dat plachten te doen, maar van de schoon geboden gelegenheid gebruik maakten om al wat grijpbaar was te verdonkeremen of zich oriënteerden voor beraamde inbraken. Goethe heeft ons echter alleen maar den grappigen kant belicht, wanneer hij in zijn „Epiphania” uit de „Gesellige Lieder” zingt:

„Die heiligen Drei Könige mit ihrem Stern
Die essen, die trinken und bezahlen nicht
[gern].”

En wel zeer kenmerkend voor de Driekoningen zijn ook de volgende regels:

Und haben wir Wein von gutem Gewächs
So trinken wir drei so gut wie Ihrer sechs.”

Deze laatste Goethiaansche Driekoningentraditie schijnt tot op den jongsten dag nog in hooge eere gehouden te worden door de Zaankantsche sterrezangers, welke — althans in 1927

— er nog langs de huizen trokken. Hoeveel moeite mej. Tine M. Boom zich in dat jaar voor mij ook gegeven heeft om den laatsten der Zaansche sterremannen nog te interviewen en zoo mogelijk in een foto te vereeuwigen, het mocht haar niet gelukken omdat hij naar men haar zeide „of smoordronken was of zijn roes uitsliep”. Blijkens de jeugdherinneringen van Neeltje Mulder, zoo aardig verteld in haar boek: „Uit den goeden ouden tijd” zongen die Zaankantsche sterredraaiers eerst hetzelfde lied, dat we ook in Tilburg reeds signaleerden, en de kinderen rond Sittard oudtijds inzetten met:

„Op eine driekeunigen aovendj

Op eine driekeunigen daag”

Na de traditioneele aankondiging van „Star vrouw?” werd het in Zaandam ingezet met:

„t Was op een driekeuninkkies avond

„t Was op een driekeuninkkies dag”.

Maar de Zaansche Driekoningenzangers hadden nog meer liederen op hun repertoire! Wat ongetwijfeld ook verband hield met de noodzakelijkheid om aan vrijende paartjes den noodigen tijd te gunnen om elkaar „kusjes in eere” te geven. Wat toch was het geval? In de dagen tusschen Kerstmis en Koppermaandag werden vele jongeluisvisites gehouden, in den geest als men thans nog op het eiland Marken kent in het z.g. „opzitten” van oudejaarsavond, waarbij al kussende het jonkvolk „zittend” van het oude in het nieuwe pleegt te gaan. Op zulke vrijers- en vrijsteravonden waren de Zaansche sterremannen natuurlijk zeer geziene gasten. Immers zoodra waren ze niet binnen genood of op hun verzoek ging met aller instemming het licht uit. Nu waren altijd de lucifers of zwavelstokken zoek, zoodat het geruimen tijd duurde eer de kaarsjes van de draaiende ster een zwak schijnsel in het rond verspreidden. De roode gezichten, die er de dochteren Eva's hadden, moesten bepaald op rekening worden gesteld van het rood-doorschijnende vloeipapier, waarachter de lichtjes brandden. Hoe het ook zij, na afloop kregen de sterremannen ruim handgeld en zoo waren en de zangers en de opzitters altijd heel voldaan over dat kamerzingen met de ster. ☒ Dank zij de vriendelijkheid van Dr. J. de Wit te Zaandam mocht ik den tekst en de merkwaardige melodie ontvangen van het meest gewaardeerde Zaankant-

Foto Leo Hansen

DE FÆROER. DOMRUINE EN KERKJE TE KIRKEBO. AVONDSTEMMING

sche sterrelied, waarbij de waardeering in dit uitzonderingsgeval rechtstreeks evenredig werd gesteld aan de lengte. Beide, zoowel tekst als melodie, wijken zeer af van de elders populaire Driekoningenzangen. In dit in sommige regels erg verhaspelde lied vervloeien Driekoningenzang en Nieuwjaarswensch in elkaar. Trouwens in meer dan één opzicht is Driekoningen te beschouwen als het werkelijke begin van het nieuwe jaar, waarvoor de Duitsche namen „Grosznejahr” en „Hochnejahr” eveneens getuigen, en waarvoor ook tal van zeer oude gebruiken verbonden aan den lotsdag en het „ter boone gaen” eveneens pleiten. De sterrezangers schijnen steeds meer het karakter van Nieuwjaarswenschers te hebben aangenomen, wat hen in staat stelde ook op klaarlichten dag hun ronde te doen en hun tochten reeds eind November te beginnen om ze eerst ver in Januari te eindigen, mogelijk ze wel uit te strekken tot in Maart, zooals Groninger „Neijaarszangers” als Fester Klok van Kiel-Windeweer, Harm Kort en Leo Mosselman van Loppersum, plachten te doen en deze traditie mogelijk ook in de overgangperiode van 1930/31 weer in eere houden op het Groninger platteland. Op de boerderijen wordt het feitelijk eerst nieuwjaar wanneer de Neijaarszanger „den waarden huisman schoon”, het verhaal heeft gedaan van „Gods eigen Zoon” en „al te zamen geluk en voorspoed heeft toegewenscht, Amen!” ☒ De lichtster van den avond werd een plaatjesster voor den dag; de witte hemden die in Noord-Brabant de

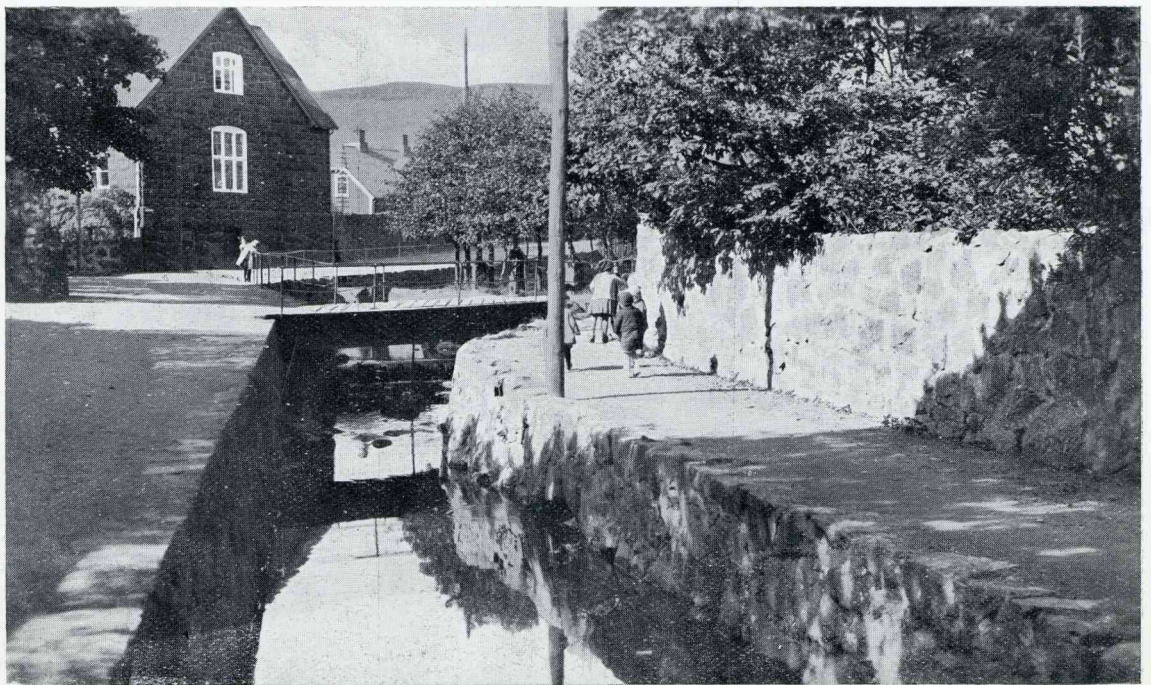

Foto Leo Hansen

DE FÆROER. EEN GEDEELTE UIT HET MODERNE THORSHAVN

Foto Leo Hansen

DE FÆROER. UIT HET NIEUWE GEDEELTE VAN THORSHAVN

herinnering aan de koorknappen nog bewaren, verdwenen met de kroon en het zwartsel van Melchior's gelaat en evenals in de overoude fresco's van de catacomben het aantal „Wijzen uit het Oosten” tot slechts twee beperkt is, trekken er thans in Monnikendam, Broek en Waterland en Oostzaan de sterrezangers getweeën rond. Op 13 December 1927 heeft mej. Boom ze in een foto weten te vereeuwigen. Terwijl de eene sterreman zong, ging zijn helper rond om de goede gaven in te zamelen. Het sterrezingen was hier dus tot een loutere bedelpartij verworden. De vriend van den sterrezanger hebben we toen bereid gevonden met een stompje potlood op een uitgescheurd schoolschriftblaadje het lied op te schrijven, dat we hier in letterlijke weergave laten volgen:

„O Erre wij komen met onze sterre
Wij komen al voor Herodes zijn deur
Herodus de Koning kwam zelve veur
Herodus de Koning van verre landen.
De ster die stond stil en verroerde niet meer
Dat was er een teeken van God de Heer
Zeg sterre jij moet er zoo stille niet staan
Jij moete met ons naar Bethlem gaan
En Bethlem die schoone stad
Waar Maria met haar Klein Kindeke zat
Hoe kleinder Kind, O Groote God
Die Hemel en Aarde geschapen had
Nu heb ik gezongen al voor uw huis
Al is het geen Munt, dan is het maar kruis
En is het geen kruis dan is het maar munt
God geeft ons de penning, die gij er mij gunt”.

Foto Leo Hansen

DE FÆROER. JONGE MEISJES VAN THORSHAVN

De schoone Driekoningenzang, verlopen in een wonderlijken bedeldreun! Verdwenen de fantastische Oostersche gewaden, het mystieke sterrelicht! De puntige stralende ster zelf vervormd tot een ongelijkhoekigen achthoek van wit vloei-papier gespannen op houtjes of ijzerdraad en beplakt met wat schotsch en scheef aangebrachte platen uit een of andere week-illustratie. En de sterremannen zelf, gekleed in burger pakjes met te korte slobberige broeken en sportpetten op de sluike haren. Maar—niet waar? — het behoeven niet allen zulke drinkebroers te zijn als hun Zaansche confrère van 1927. Heeft Georg Reicke, als modern Duitsch dichter, ons niet in een mooie ballade verteld hoe één van „Die Heilige Drei Könige” „een grijze oude was” één, „een vader met 't kind aan de hand” en één, die....

... hebt hoch empor sein Gesicht

Er grüszts eines blinkenden Sternes Licht”.

Wanneer zij dan hun trieste avondronde hebben gedaan, keert de eerste terug naar het armenhuis, de tweede komt bij zijn vrouw, die het kind kastijdt en den man met harde woorden bejegt omdat hij niet genoeg centen heeft opgehaald, maar de derde....

Der Dritte hat stumm sich hinaus gewandt

Und schaut über Schnee und das dunklende Land

Schaut lange hinauf zu den Sternhöhn

Kann sich und ihr Leuchten doch nimmer verstehn!”

De figuren van die verlopen sterre-schooiers hebben in Felix Timmermans' visie van „Pitje Vogel, een arme geestige palingvisscher, Schrobberbeek, een gemoedelijke bedelaar, en Suskewiet, een zachte herder weer nieuw leven herkgren. ☼ Veel haalden zij op: hespen, knoken, peperkoek, appels en centen, óm dát alles in 't Zeemeerminneke met „fitriool” op te schransen. Timmermans heeft in een zijner geestige teekeningetjes de 3 goeie „broers” vereeuwigd. We zien daarop Pitje de ster dragen, Schrobber heeft de rijkgevlude besaasde op z'n schoft en die met z'n hooge hoed en witte kiel is Suskewiet, die moeite doet om het lieke met de anderen meê te zingen. Maar daar zagen zij in de blanke wijdtje van het besneeuwde Vlaanderen „een kramankel voorwagentje”, getrokken door een man, die op Jozef geleek en wiens magere vrouw in blauwe kapmantel in de deuropening haar pasgeboren kindeke suste. ☼ „Een vreemde klaarte, een drang van vereering, kwam over hen”, vertelt Timmermans ons....

en 't geld en alles wat ze zoo gulzig hadden bijeen gezongen legden ze in een gevoel van op-perste devotie in de armen van dien ouden man. ☼ Zoo bleef het mysterie bewaard van de tijden toen de Wijzen uit het Oosten de lange reis van Chal-dea aanvaardden om het Kin-deke in de kribbe hun goud, myrrhe en wierook te brengen, tot in deze dagen nu de herinnering aan de tot koningen verheven Caspar, Melchior en Baltazar voortleeft in figuren als die van de Vlaamsche Pitje Vogel, Schrobberbeek en Suskewiet.... het mysterie van: „En waar de sterre bleef stille staan”.

D. J. VAN DER VEN

Aan de kust van de Beringzee

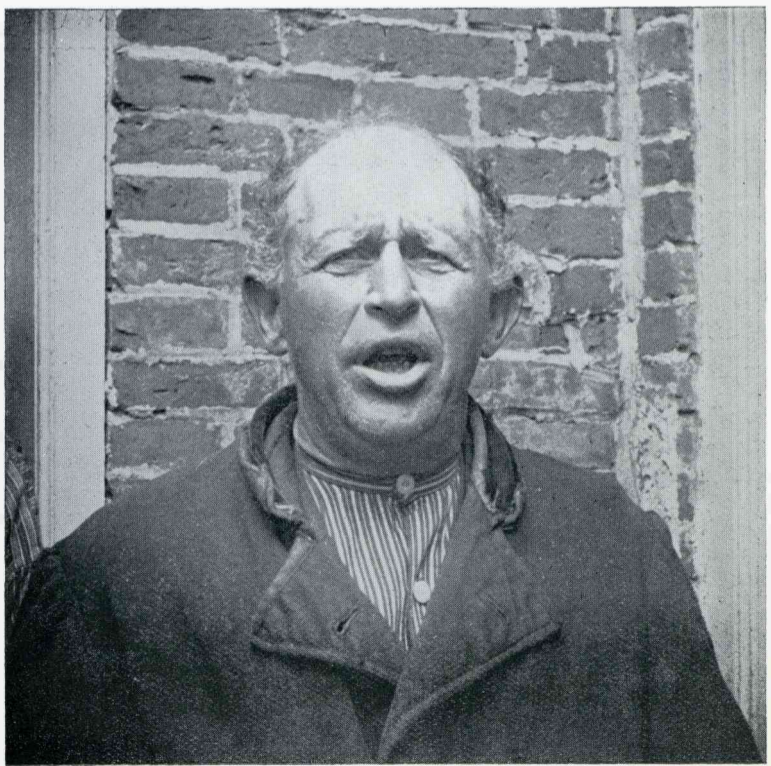
2) *Uit het Deensch van EJNAR MIKKELSEN*

EEN onbegrijpelijke hoeveelheid verschillende gedachten gingen mij door het hoofd, terwijl ik stil stond en in tweestrijd was en staarde op hetgeen daar op den grond lag. Maar alles had ik mij voorgesteld, alles had ik verwacht — maar juist dat niet wat er gebeurde, toen ik mij eindelijk vermande en met den loop van mijn buks tegen den hoop op den grond stootte, want dat wat ik voor dood gehouden had werd door die aanraking levend en richtte zich half op, terwijl een paar slaperige, maar toch verschrikte en vragende oogen mij aankeken uit de verscholenheid van de kap van den anorak. En de anorak was die van een vrouw, en de oogen en het gezicht waren van een vrouw! **⊗** Hoe was dat mogelijk! En ik deed een stap achteruit, voordat ik zoover was, dat ik meester werd van de situatie en een zwak: „Goeden dag!” uit wist te brengen. **⊗** „Goeden dag”, klonk het van den hoop op den grond, en mijn verwondering werd nog grooter, want de vrouw was een inboorlinge, en ik had natuurlijk verwacht de eigenaardige, schrapende taal van haar landslieden te hooren, toen zij mij begon te antwoorden, maar deze inboorlinge sprak den Engelschen welkomstgroet met het grootste gemak en met slechts heel weinig vreemd accent uit. „Mag ik, een verdwaald zee-man en eenzaam wandelaar, binnenkomen?” „Ja, vreemdeling, de eerste sinds —!” en zij hield een oogenblik op, alsof ze nog iets meer had willen zeggen, maar zich bijtijds inhield, en zij ging voort, terwijl haar oogen zich met tranen vulden „en wees welkom!” En mijn verwondering werd nog steeds grooter, want ook dat klonk vreemd uit den mond van een inboorlinge — niet alleen het zuivere Engelsch, maar ook de voorkomende woorden, die eerder deden denken aan het Zuiden en zuidelijke gastvrijheid dan aan de wijze van spreken die gewoonlijk in het barsche en weinig opleverende Noorden gebezigd wordt. Ik ging op den eenigen stoel die er in de hut stond zitten en keek de vrouw aan, die opgestaan was en naast de tafel stond, en door de deur op het stille, blauwe water van de Beringzee staarde. **⊗** Zij was jong, hoogstens even in de twintig, en mooi — voor een inboorlinge, maar er lag zulk een diep droevige uitdrukking op haar gezicht, en haar oogen stonden vol tranen, die naar beneden biggelden over haar wangen als groote doorzichtige parelen. Haar borst ging onrustig op en neer, en het was maar al te duidelijk, dat zij zeer bedroefd was, maar geen geluid kwam er over haar lippen, zij stond roerloos met haar handen ineengewrongen over de zee uit te zien, terwijl zij een stillen strijd streed om haar zelfbeheersching te bewaren. Het was merkwaardig en meer dan bijzonder, een inboorlinge aan te treffen die zich in haar verdriet zoo wist te beheerschen, en ook zeer bijzonder een inboorlinge te zien die er uit zag zooals zij. Er was iets onverklaarbaar vreemds over haar, en ofschoon de kenteekenen van de inboorlinge bij haar den boventoon hadden, deed zij toch in vele opzichten aan een blanke vrouw denken — maar waaraan dat lag kon ik niet met één oogopslag zien, ofschoon, ja, was het niet, omdat haar haar geborsteld en gekamd was, haar kleeren heel en netjes en schoon waren? **⊗** Zij boezemde mij belang in, die jonge, eenzame vrouw, en zij prikkelde mijn nieuwsgierigheid: wat deed ze hier, en woonde ze hier? Dat was bijna niet te denken, want de haard was koud, en de verkoolde stukken hout en de koude asch gaven iets hopeloos treurigs en verlatens aan de kamer. En er was niets dat er op wees, dat er in kort een man hier geweest was: geen kleeren lagen onordelijk in een hoek gegooid, geen wapen stond er daar waar een wapen moet staan, geen gereedschappen lagen op tafel verspreid of op den grond, alles was keurig in orde, en er was niets te zien van wat in den regel op de aanwezigheid van een man wijst — en geen eten, voorzoover ik kon zien of ruiken, vreemd . . . en toen dacht ik opeens aan de woorden van de vrouw, toen zij mij welkom heette: de eerste sinds — sinds wat? **⊗** En met de vrijmoedigheid die een blanke tegenover een inboorling heeft, met den weinigen omhaal van woorden, waarmee men in de uithoeken der wereld regelrecht op de zaak af gaat, met dat gevoel van ridderlijkheid, dat in elken man opkomt, als hij een diep bedroefde vrouw vóór zich ziet, vroeg ik: „Zeg me, wat bedoelde je daareven met dien afgebroken zin: de eerste sinds —?” **⊗** Een korte hevige snik, en op hetzelfde oogenblik dat ik die woorden gezegd had, werd het mij duidelijk, dat haar zelf-

DRIEKONINGENAVOND. DE OOSTZAANSCHER STERREZANGERS

beheersching die haar zooveel strijd gekost had, gebroken was, want zij zag mij één oogenblik met verschrikte, wijde open oogen aan, toen wierp ze zich voorover over de tafel heen en huilde en snikte zoo wanhopig, dat ik geen raad wist en niets anders wist te doen dan haar op de schokkende schouders te kloppen. Ik had immers niets kwaads met mijn vraag bedoeld, het was pure nieuwsgierigheid — en misschien had die ook wel haar oorsprong in een half onbewuste hoop een ongelukkige op de een of andere wijze te kunnen helpen. Het duurde lang, eer het huilen bedaarde, en steeds weer huilend en snikkend gaf zij mij eindelijk antwoord op mijn vraag: „sinds hij stierf — mijn man!” **⊗** O hemel — en ik keek uit over de Beringzee, die zoo blank en lachend blauw lag: „daarginds?” **⊗** „Ja, daarginds,” en ik — ik stond hier, en — en ik heb alles gezien!” **⊗** En weer snikte zij alsof haar hart zou breken en ik — ja, ik wist in het geheel niet wat ik moest doen of zeggen tot troost — den meesten lust had ik waarschijnlijk om weg te gaan en haar in vrede te laten huilen, ik had er immers eigenlijk niets mee te maken. Maar nu ja, ik bleef toch, en zij wilde blijkbaar graag over haar verdriet en de oorzaak daarvan praten, want toen het huilen bedaarde, begon zij zonder er toe aangemaand te zijn te vertellen van hetgeen haar zoo kwelde maar haar toch zoo dierbaar was: de herinnering aan hem en aan zijn laatste uur. **⊗** „Hij zag walrussen daarginds op de bank, je kan die hier vandaan zien — daar waar het water breekt.

DRIEKONINGENAVOND. LEO MOSSELMAN

Nu is er niets, maar bij slecht weer, dan —! En hij ging uit in zijn kajak, op jacht. Ik stond hier in de deur en zag hem van het strand weggaan, van de steenen die je daar ziet — er was een soort van brug, die hijzelf gemaakt had, hij was zoo knap — en toen paddelde hij weg; niemand aan de heele kust kon zoo paddelen als hij, mijn man! En zooals altijd als hij uit was, bleef ik hier in de deur naar hem staan kijken, zoolang ik hem zien kon — dikwijls ging hij ver de zee in. — Maar dien dag ging hij niet ver, hij ging alleen naar de bank die je daar ziet, en ik zag hem dichtbij de walrusen komen en zijn buks aanleggen — toen kruitrook, en een walrus sloeg verschrikt met zijn staart en probeerde te duiken — hij wist dat hij getroffen was en dat hij gedood zou worden, zoodra hij weer boven kwam. En ik was zoo blij, want we hadden gebrek aan vleesch en traan hier in de hut, en dat zouden we nu krijgen van dat dier. Maar de walrus was alleen maar getroffen en niet dood — en ik zag hem omhoog komen achter de kajak, waarin mijn man met zijn harpoen in de hand over de zee zat te turen om het dier te ontdekken en hem het blanke staal in den rug te planten, als hij bovenkwam. En nu was het dier boven — en hij zag het niet! Het zwom recht op hem af, half onder water, en het begon er

gevaarlijk uit te zien — werd iedere seconde gevaarlijker — en ik schreeuwde en riep, ofschoon ik wist dat hij mij onmogelijk kon hooren. Maar ik moest iets doen om hem daarginds te helpen — om mijn man te helpen, want de walrus kwam dichterbij — en toen greep ik een buks die hierbinnen lag, deed er in der haast een patroon in en vuurde af. Dat hoorde hij en hij keek om — juist op het

oogenblik toen de walrus zijn kop hoog boven het water uit hief om de tanden in zijn kajak te zetten." De vrouw zweeg en stond roerloos, maar haar oogen waren gericht op de bank die op eenigen afstand van het strand lag en waarover de zee heenspoelde. Ik geloof niet dat zij zich op dat oogenblik ervan bewust was, dat ik naast haar in de hut stond, ik geloof niet dat zij aan iets anders dacht of iets anders zag dan den strijd daarginds op de bank, den strijd tussen haar man, haar God, en het krachtige zeedier. Want zij ging voort, alsof zij met zichzelf sprak, half fluisterend: „Kijk, kijk", en zij kneep de oogen halfdicht om beter te kunnen zien, „nu draait hij de kajak met den steven naar het woedende dier — en nu grijpt hij den harpoen en buigt zich een beetje achterover om met des te grooter kracht het wapen op het machtige dier af te kunnen sturen. Zoo —" en zij hield als in hevige spanning haar adem in — „nu moet hij toch den harpoen werpen — nu . . . nu . . . ! Maar waarom" — en zij zuchtte heel diep — „waar wacht hij toch op . . . ? Waarom draait hij zich om en trekt hij aan de harpoenlijn, wat beteekent dat —? O, God in den hemel, de lijn is niet in orde — haast je man, gauw — pas op . . . o, te laat!" De laatste woorden klonken als een klagende schreeuw, en de oogen van de vrouw stonden wijdopen strak te staren, en zij sloeg met haar armen, als streed ook zij een hevigen strijd, maar toch ging zij voort: „Kijk, o kijk, nu gaat de walrus op de kajak af en zet er zijn glinsterende tanden in, scheurt

het dek, de zijkanten, aan flarden . . . werpt die om, zoodat het water er in stroomt . . . o, mijn man, mijn man!" Het was akelig haar verdriet te zien, en de herinnering aan die vreeselijke oogenblikken overweldigden de jonge vrouw geheel, zij sloeg de handen voor de oogen en wierp zich luid schreeuwend over de tafel heen, terwijl ze jammerde en snikte . . . „mijn man, o, mijn man." Het duurde een tijd, voordat zij weer zoo rustig was geworden dat zij voort kon gaan — ofschoon er eigenlijk niets meer was om mee voort te gaan! De strijd was te ongelijk, en de strijd was kort. Hij wist uit de zinkende kajak te komen en probeerde al zwellend aan het woedende dier te ontsnappen, maar dat ontdekte hem en zwom hem achterna: een knauw in den rug en een slag achterover met het hoofd en het was afgeloopen met den man — wie hij dan ook was. De laatste gruwelijke bijzonderheid vertelde zij met zulk een zachte stem dat ik haar bijna niet verstaan kon, haar woorden werden onduidelijker en onduidelijker, om ten slotte geheel op te houden, en geruimen tijd werd er in de kleine hut aan de kust van de Beringzee geen woord gesproken. Alles was stil, het geluid van het zachte slaan van het water tegen het strand vermengde zich met het krieschen van myriaden van meeuwen en het

schorre gekras van een raaf; droevig klonk dat, maar toch hoorde men daarboven uit het vroolijk getjilp der musschen, en die verschillende geluiden voegden zich te samen en werden tot een geheel, dat over de heuvels naar de hut, naar ons, opgolfde, en bijna het gesnik van de arme bedroefde vrouw overstemde, dat zoo onzegbaar treurig en wanhopig klonk op den achtergrond van het levensblijde gerucht van de

Foto E. Westerman Holstijn-Vissering

UIT DEN FOTOWEDSTRIJD. ENKHUIZEN

natuur. Hier was niets voor mij te doen, en ik wilde het liefst weggaan, maar ik bleef toch zitten; het was zoo moeilijk op te breken, de juiste woorden te vinden — of moest ik stil wegschuipen zonder iets te zeggen? Dat zou zeker wel het beste zijn. Mijn kameraden daar beneden op het strand moesten immers vleesch hebben voor hun avondmaaltijd. Ik stond dus op, maar nog steeds besluiteloos: hier stond ik tegenover een inboorlinge die, zooals haar heele geslacht, er wel aan gewend moest zijn, dat de grootmachtige blanke haar als zijn mindere behandelt, de oorspronkelijke bewoners in de uit- hoeken van de wereld worden immers (in den regel ten minste) als niet veel hooger dan de dieren des velds beschouwd. Maar deze vrouw sprak een taal ongeveer zooals een der mijnen, en in haar groote verdriet toonde zij een zelfbeheersching en een fijngevoeligheid zooals ze bij haar landslieden zelden voorkomen — moest ik haar behandelen als een inboorlinge, of moest ik zoo tot haar spreken en tegenover haar optreden, alsof ze iemand van mijn eigen ras was? Ik wist het niet en ik bleef nog steeds nadenkend, besluiteloos staan, toen zij plotseling naar een kleine kist ging, die opende en daaruit een pak te voorschijn haalde, dat zij voor mij op de tafel legde: „Vreemdeling, dit en dan de buks daarginds, en zijn mes, is alles wat ik nog over heb — van hem!" Ik keek de vrouw vragend aan, n het was alsof zij mijn gedachten lezen kon, want zij knikte: „Ja, vreemdeling, daarom heb ik het voor den dag gehaald — maak het maar open!" (Wordt vervolgd)